

Processen Söder i Förändring – så här gick det till

Slutrapport • November 2006

SÖDER
I FÖRÄNDRING

Förord

Det långsiktiga målet för stadsförnyelsearbetet SÖDER I FÖRÄNDRING var att bidra till ett mer integrerat Helsingborg. Förbättrad folkhälsa, ökad sysselsättning, tryggare och säkrare miljöer var andra, tydligt uttalade mål. Det medel som ställdes upp för att nå målen var fysisk förnyelse. Söder skall bli så attraktivt att fler vill bosätta sig där, fler vill besöka stadsdelen och fler företagare lockas att etablera sig.

Arbetet startade vid årsskiftet 2000/2001 och stora ansträngningar gjordes för att få med söderborna i processen. Nästan 2 500 personer deltog i gruppsamtal och enkäter där de beskrev problem och möjligheter. Ytterligare 3 000 besökte utställningar, deltog i seminarier och informationsmöten arrangerade av Söder i Förändring. Parallellt tog ett antal expertgrupper fram långsiktiga strategier för olika fysiska miljöer på Söder som sedan oberoende sakkunniga beskrev konsekvenserna av om de genomfördes.

Medborgarnas, experternas och sakkunnigas erfarenheter presenterades i utställningen "Så kan Söder förändras". Den visades på Söderpunkten våren 2002 så att alla som intresserade sig för Söders utveckling kunde delta i diskussionen. Mot denna bakgrund tog stadens politiker, i stor enighet, fram en lista på 31 konkreta förändringsobjekt som rangordnades efter angelägenhetsgrad och därefter kostnadsberäknades.

Ett stort antal av förändringsobjekten är idag redan färdigställda eller på gång. Det bidrar starkt till upplevelsen av att det händer mycket på Söder, nu och de närmaste åren. Och söderborna är med i förändringsarbetet. De har i stor utsträckning bidragit till förändringarna och påverkat detaljutformningen av platser som Furutorpsparken, Södergatan, Carl Krooks gata och Gustav Adolfs torg. Det har skett inom ramen för särskilda demokratiprocesser.

Denna rapport beskriver processen Söder i Förändring. Den har sammanställts av Henrik Andréasson under hans tjänstgöring på kommunstyrelsens avdelning Hållbar Utveckling våren 2006. Texten har bearbetats och fått sin slutliga form av Tommy Birgersson. Marianne Dock och andra medarbetare på Hållbar Utveckling har bidragit med kunskaper och erfarenheter.

Tommy Birgersson

Innehåll

1 Inledning	5
Syfte med rapporten	5
Material	6
Disposition	6
2 Bakgrund	6
Geografisk avgränsning	8
Barriärer identifieras	9
Utvecklingspotential	9
Avsiktsförklaring	10
3 Mål, organisation och tidplan	11
4 Processen Söder i Förändring	12
Kunskapsunderlag 1: medborgarnas kunskaper och erfarenheter	13
Kunskapsunderlag 2: experternas förslag till strategier	13
Kunskapsunderlag 3: forskarnas konsekvensbeskrivningar	14
Utställning	14
31 förändringsobjekt	15
5 Särskilda demokrati- och delaktighetsprocesser	16
Furutorpsparken	16
Södergatan och Carl Krooks gata	18
Gustav Adolfs torg	19
6 Delprojekt inom Söder i Förändring	20
Ett Grönare Söder	20
Kvinnor, språk och sysselsättning	20
Kultur på Söder	20
Ett Tryggare Söder	20
Ett Sundare Söder	20
Övrigt	20
7 Läget fem år efter starten	21
Sammanställning av de 31 förändringsobjekten	21
Utvärdering	22
Avslutning	22
Källförteckning	22
BILAGA: Beskrivning av de 31 förändringsobjekten	24

1 Inledning

Bakgrunden till att stadsförnyelsearbetet Söder i Förändring startade var den sociala situationen på Söder; det förelåg hög arbetslöshet, ohälsan var ett utbrett problem och inte minst var brottsstatistiken alarmerande. Folk kände sig otrygga samtidigt som stadsdelen var nedsliten och relativt oattraktiv. Något behövde göras och att vända en nedåtgående spiral låg i hela stadens intresse. Därför drogs processen Söder i Förändring igång vid årsskiftet 2000/2001.

De långsiktiga målen var av social karaktär med fysisk förnyelse som huvudstrategi. Stadsdelen skulle bli mer attraktiv genom fysiska förändringar som genomfördes med tre grundläggande utgångspunkter.

1. Varsamhet med identitets- och karaktärsdrag hos såväl fysiska miljöer som människor.
2. Tillämpande av principer för långsiktigt hållbar utveckling.
3. Bred delaktighet från medborgarnas sida.

Våren 2006 är flera förändringsobjekt redan färdigställda. Exempel på detta är Furutorpsparken som har omvandlats till en öppen och trivsamt park, IOGT-huset som har rustats upp, den nybyggda sporthallen invid GA-skolan, Konsul Perssons villa som har blivit bl.a. kårhus, simhallen som är renoverad och stadsparken som är förnyad. Carl Krooks gata och Södergatan är nyligen ombyggda och invigdes försommaren 2006 samtidigt som ombyggnaden av Gustav Adolfs torg står för dörren och ett nytt biopalats planeras på Konsul Perssons plats. Ombyggnaden av smågatorna vid stadsbiblioteket är på gång liksom planeringen för att gräva ner järnvägen i en tunnel. Därtill kommer utvecklingen av Gåsebäcksområdet och Södra hamnen som möjliggörs när Södertunneln är färdig.

Söder – en bild från dagens folkvimmel

Syfte med rapporten

Uppdraget till denna rapport kommer från projektledaren Tommy Birgersson som menade att det saknades en dokumentation av det som gjorts inom Söder i Förändring. Uppgiften blev att göra en utredning, sammanfatta processen samt presentera resultatet i form av en rapport. Rapporten är ingen utvärdering utan ska ses som en beskrivning där läsaren – förtroendevalda, tjänstemän eller medborgare – inbjudes att själv dra slutsatser om hur processen kring Söder i Förändring har bedrivits.

Material

Det strategidokument för Söder i Förändring, som kommunfullmäktige ställde sig bakom 2001-03-28, utgör grund för utredningen. Därtill har sammanträdesprotokoll bildat den röda tråden i denna skrift. Protokollen från styrgruppen för Söder i Förändring sträcker sig från december 2000 till december 2002 och Medborgarutskott Centrums protokoll från 2003 till 2006.

Allt det material som publicerats av Söder i Förändring har varit viktiga kunskapskällor liksom datafiler och databaser från projektledningen. Därutöver har publikationer från stadens förvaltningar (såsom stadsbyggnadskontoret och kommunstyrelsen) samt från organisationer, som dåvarande näringslivsföreningen Helsingborgs Hjärta, studerats.

I fokus för utredningen har varit stadsförnyelsen som process och den dialog som förts med medborgarna.

2 Bakgrund

Redan under första hälften av 90-talet framfördes tankar på att riva de barriärer som begränsar och avskiljer Söder från resten av Helsingborg. Visionen "en enad och helad stad" blev devisen för projektet Hela Söder som startade 1997 i samverkan mellan servicenämnd Centrum, stadsbyggnadskontoret, tekniska förvaltningen och näringslivsföreningen Helsingborgs Hjärta. Syftet med Hela Söder var att utveckla Söders attraktionskraft och tanken om ett hållbart samhälle. Resultatet finns dokumenterat i "Hela Söder – ett handlingsprogram för Södercity".

När Söder i Förändring drog igång på allvar under 2001 var således idén att utveckla Söder inget nytt. Ramarna var i stort sett lagda och det nämnda handlingsprogrammet kom att ligga till grund för Söder i Förändring. Kommunstyrelsen beslutade om projektbeskrivning och budget år 2000, men det var först i mars 2001 som ett strategidokument antogs av kommunfullmäktige. I full-

I mycket ringa utsträckning har utredningen behandlat administrativa frågor som exempelvis ekonomi och personal.

Disposition

I rapporten behandlas bakgrund och orsaker till att projektet startade i kapitel 2. Därefter beskrivs förändringsarbetets mål och organisation i kapitel 3. Den övergripande processen diskuteras och definieras i det därpå följande kapitel 4 medan kapitel 5 behandlar de särskilda demokratiprocesser som föregått flera förändringsobjekt. Vidare tar kapitel 6 upp de delprojekt som pågått utöver, eller vid sidan om, de fysiska förändringarna. Avslutningsvis belyses i kapitel 7 var Söder i Förändring befinner sig år 2006, fem år efter det att processen drogs igång.

mäktiges beslut betonas det övergripande målet:

Hela Söder ska "lyftas" till en levande och blomstrande stadsdel präglad av mångfald, framtidstro, god miljö, välfungerande infrastruktur och god service. Avsikten är att genom ett helhetsperspektiv uppnå optimal utveckling av Södercity genom samordning av pågående utvecklingsarbete och delprojekt. Projektet kommer att pågå under en 10-års-period och berör ett flertal nämnder och styrelser.

Det strategidokument som kommunfullmäktige fattade beslut om var ingen traditionell projektplan, utan snarare en överenskommelse mellan den politiska styrgruppen, ledningsgruppen på tjänstemannasidan och projektledaren. Denna överenskommelse innefattade sju delar; stadens avsiktsförklaring, mål för förändringsarbetet, geografisk avgränsning, förändringsprocessens inriktning och omfattning, kommunikationsstrategi, ansvarsfördelning samt ekonomi.

HELSINGBORG

Helsingborgs
Hjärta

Av: Marika bias
Saraandra Soana
Ines
Kongagota Del
och Soana (20)
Sami
Concha
blomst 15A

Öppna till Söder!
Här finns mycket
att upptäcka

HELA SÖDER

- ett handlingsprogram Södercity

Handlingsprogrammet Hela Söder

Lunds universitet, Campus Helsingborg

Helsingborgs stads ledningsgrupp för översiktlig planering markerade vid ett par tillfällen under 1999 betydelsen av att utvecklingen kring Södercity och Campus Helsingborg hålls samman och betraktas från ett helhetsperspektiv. Campus Helsingborg, som filial till Lunds universitet, startade sin verksamhet redan under år 2000 i den nyrenoverade gummifabriken Tretorns gamla lokaler på södra hamnområdet.

Det är just ett helhetsperspektiv på Söders utveckling som i mångt och mycket varit vägledande för de politiska besluten kring Söder i Förändring. Ett helhetsperspektiv förutsätter en nära samverkan mellan olika aktörer men också en dialog med boende och verksamma på Söder. Förutom helhetsperspektivet blev varsamhet, långsiktigt hållbar utveckling och delaktighet grundläggande utgångspunkter för stadsförnyelsen.

Geografisk avgränsning

Det geografiska området för Söder i Förändring beslutades av projektets politiska styrgrupp och avgränsades i norr av Trädgårdsgatan, i öster av Viskängarna, i söder av

Projektområde

Gåsebäck och i väster av Öresund. Denna avgränsning bildade det primära arbetsområdet även om hela stadens intresse stod i fokus. Söder angår i allra högsta grad hela staden genom de utmaningar och möjligheter som stadsdelen rymmer.

Barriärer identifieras

Stadsdelen Söder är belastad av flera barriäreffekter. Trädgårdsgatan är en av de mer påtagliga eftersom den har både sociala och fysiska effekter. Den bidrar till att skapa en åtskillnad mellan Söder och de norra stadsdelarna samtidigt som den delar upp stadskärnan i två centrum.

En annan barriär, av mer renodlad fysisk karaktär, är järnvägen och Malmöleden som skiljer Söder från Campus, hamnområdet och havet. En tredje barriär och utmaning har varit den omfattande busstrafiken på Södergatan.

Utvecklingspotential

Det finns mycket stora utvecklingsmöjligheter för stadsdelen Söder. Beslutet om att gräva ner järnvägen i en tunnel öppnar stora möjligheter, inte bara för Söder utan även för södra hamnområdet, Gåsebäck och hela centrala Helsingborg. Inom ramen för Söder i Förändring gjordes en omfattande förstudie kring Södertunneln, en viktig handling för det fortsatta arbetet.

Trädgårdsgatan – en barriär

Vision

Malmöleden och järnvägen – en barriär

Avsiktsförklaring

Mål, medel och grundläggande utgångspunkter för förändringsarbetet på Söder finns angivna i en särskild avsiktsförklaring i strategidokumentet. Den utgår från problembilden på Söder men pekar också på de möjligheter som finns med integration, utveckling och utbyggnad av stadsdelen. Här kan man läsa att staden har följande avsikter med förändringsarbetet:

- Söder ska utvecklas till en levande och blomstrande stadsdel präglad av mångfald, framtidstro, god miljö, välfungerande infrastruktur och god service. Genom fysiska förändringar som leder till ökad attraktivitet ska stadsdelen locka nya boende (exempelvis studerande), fler verksamhetsidkare och besökare. Effekter av detta förväntas bli sociala vinster, ökad stolthet hos Söders invånare, positivare attityder från boende i övriga stadsdelar samt ökat företagande och förstärkt lokal arbetsmarknad.
- Samtidigt som Söders genuina identitet förstärks och dess mångkulturella och varierade befolkningssammansättning behålls, ska utformningen av stadsdelens

offentliga rum få en standard som är minst likvärdig med andra stadsdelar.

- Förändringsarbetet ska skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar utveckling på Söder från såväl sociala och kulturella som miljömässiga och ekonomiska utgångspunkter. Detta helhetsperspektiv kommer till uttryck genom att pågående utvecklingsarbeten och delprojekt i stadsdelen samordnas (särskilt avseende Södercity och Campus Helsingborg) och genom att kommunens policy för folkhälsa och program för Agenda 21 tillämpas i arbetet.
- Befolkningen och näringslivet ska göras delaktiga i förändringsarbetet. En naturlig utgångspunkt för förändringarna är deras problembilder och deras önsningar, med särskild uppmärksamhet på erfarenheter från kvinnor och ungdomar. Därför handlar det inte om ett projekt med tidsbegränsad varaktighet utan om en långsiktig process som löper över flera år där de fysiska förändringarna bör ses i åtminstone ett femårsperspektiv.

Södergatan 2006

3 Mål, organisation och tidplan

Vintern 2000/2001 formulerades konkreta mål för förändringsarbetet. Övergripande mål och inriktning var redan klarlagda; sociala mål skulle nås när stadsdelen blir mer attraktiv genom fysiska förändringar. I stadsförnyelsearbetets första publikation, Söder i förändring – en handlingsinriktad strategi (2001), finns ett antal delmål angivna:

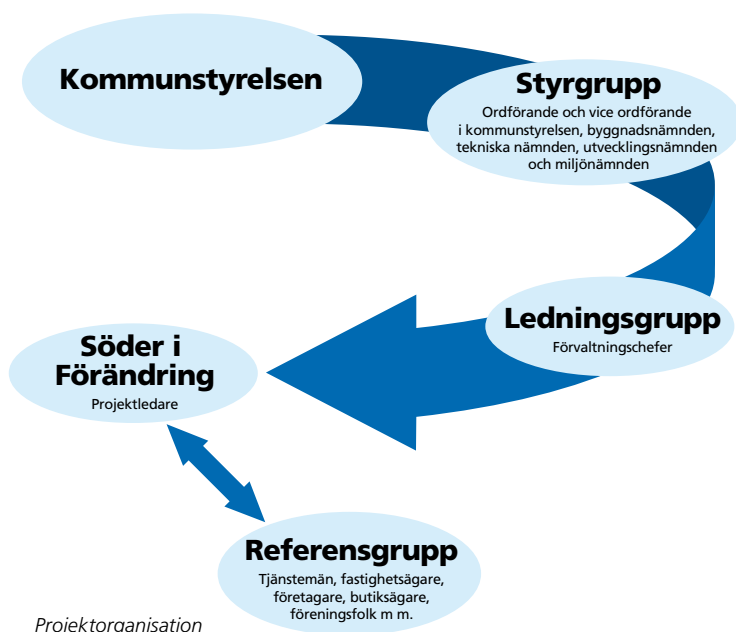
- Genom de förändringar vi planerar och genom ökat inflytande ska befolkningen bli friskare och må bättre.
- Vi ska underlätta bildandet av mötesplatser, skapa ett centrum för när demokrati och öka invandrarnas kunskaper i svenska.
- Det är särskilt angeläget med fler mötesplatser för ungdomar. En sporthall ska byggas och Simhallsbadet renoveras.
- Trafiksituationen ska förändras så att cyklister och gående får mer plats. Även tillgängligheten för funktionshindrade ska öka.
- Gator och torg ska bli tryggare genom att trafiken blir säkrare och genom olika brottsförebyggande åtgärder.
- Det ska bli fler och större grasmattor och planteringar. Samtidigt ska parker, gator och torg bli vackrare och renare och därmed mer inbjudande.
- Stadsdelen ska bli mer anpassad till det ekologiska kretsloppet.
- Fler bostäder ska byggas samtidigt som befintliga boendemiljöer förbättras. Segregationen ska minska genom en jämnare social och etnisk spridning på alla stadsdelar.
- Området vid Södergatans norra del, Stadsparken och Trädgårdsgatan ska förändras så att det på ett naturligt sätt länkar samman de norra och södra delarna av Helsingborgs centrum.
- Barriärerna mellan Söder och Öresund respektive Söder och Gåseback ska tas bort. Inriktningen är att järnvägen läggs i tunnel och att Malmöleden byggs om till en boulevard.
- När Södergatsviadukten rivs, kan Södergatan byggas ut i hela sin längd.
- Som ett led i utvecklingen av företagande och sysselsättning ska Gåseback och Campus utvecklas till en miljö för kreativa företag.

Parallellt med målformuleringsarbetet byggdes en organisation för arbetets genomförande. Kommunstyrelsen tillsatte en projektledare och en styrgrupp där ordförande och vice ordförande i kommunstyrelsen, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, utvecklingsnämnden och miljönämnden ingick som ledamöter.

Under styrgruppen bildades en ledningsgrupp bestående av de ingående nämndernas förvaltningschefer och projektledaren. För det operativa arbetet skapades en projektgrupp med projektledaren, en biträdande projektledare och en assistent. Dessutom bildades en

referensgrupp med funktionen att vara bollplank för projektledaren och ledningsgruppen.

Det första styrgruppsmötet hölls i december 2000 och det sista cirka två år senare. I och med fastställandet av de 31 förändringsobjekten var det breda demokrati- och delaktighetsarbetet avslutat och då upplöstes också styrgruppen. Den hade då genomfört ett tjugotal sammanträden och ledningsgruppen ungefär lika många. Från och med 2003 blev det medborgarutskottet Centrum som tog över ansvaret för de demokratiska processerna på Söder.

I strategidokumentet och i publikationen Söder i Förändring – en handlingsinriktad strategi angavs en tidplan. Den hade inte ambitionen att i detalj styra arbetets gång utan angav endast den huvudsakliga tidsordningen mellan olika insatser och åtgärder.

Fas 1: Vi undersöker vilka intressegrupper, nätverk och nyckelpersoner som finns på Söder.

Fas 2: Vi marknadsför SÖDER I FÖRÄNDRING.

Fas 3: Genom samtal med dem som bor och verkar på Söder tar vi reda på vilka problem och önsknings som finns.

Fas 4: Vi redovisar resultatet för nyckelpersoner, nätverk och intressegrupper. Förslag till förändringar presenteras genom att regelbundet bjuda in till möten.

Fas 5: De fysiska förändringarna genomförs.

4 Processen Söder i Förändring

Den primära uppgiften för Söder i Förändring var att ta fram ett tillräckligt underlag för politiska ställningstaganden. I detta syfte tog projektet fram tre kunskapsunderlag: Så tycker Söder om Söder (medborgarnas kunskaper och erfarenheter). Strategiförslag (experternas förslag till utformning av fysiska miljöer på Söder). Konsekvensbeskrivningar (forskares och utomstående sakkunnigas analyser av strategiförslagen från åtta perspektiv på hållbar utveckling). I dessa material lades grunden till

politiska beslut om de förändringar som skulle genomföras på Söder och i vilken tidsmässig ordning det skulle ske.

De fysiska förändringarna på Söder skulle, som tidigare nämnts, genomföras med utgångspunkt från tre grundläggande principer; varsamhet, långsiktigt hållbar utveckling och delaktighet. Av dessa kom dialogen med medborgarna, delaktighet, att bli den mest framträdande.

Fokusgrupper och samtalsledare

Kunskapsunderlag 1: medborgarnas kunskaper och erfarenheter

Syftet med delaktighet var dels att få kunskaper och erfarenheter från medborgare och näringsidkare, dels skapa förankring för kommande beslut. Demokrati- och delaktighetsarbetet var mycket omfattande och involverade ett stort antal boende och företagare på Söder.

Inledningsvis genomfördes 300 gruppsamtal, med sammanlagt 1 500 personer, i form av fokusgrupper. De som ville delta i samtalen fick anmäla intresse för detta och valdes sedan ut så att de sammantaget blev representativa för boende och verksamma på Söder. Fokusgrupperna leddes och genomfördes av särskilda samtalsledare som utbildades för ändamålet genom Söder i Förändrings försorg.

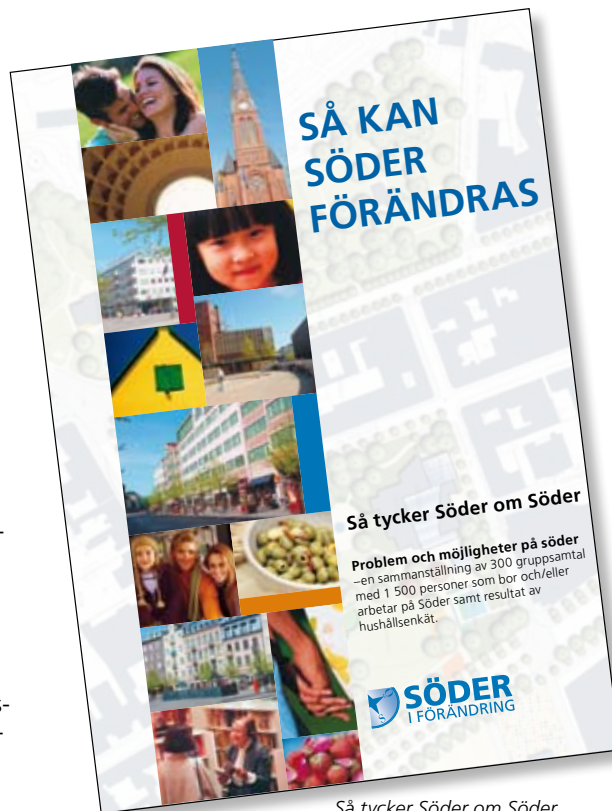
Tillsammans med en kompletterande hushållsenkät, som besvarades av nästan 800 hushåll, utgör resultatet av fokusgrupperna medborgarnas samlade kunskaper, erfarenheter och synpunkter. Denna process av kunskapsinsamling inföll tidsmässigt vintern 2001-2002 och avslutades med styrgruppens beslut om de 31 förändringsobjekten våren 2002.

Strategi för Norra Entrén

Strategi för Södergatans södra del

Så tycker Söder om Söder

Kunskapsunderlag 2: experternas förslag till strategier

Kunskapsunderlag 2 utgjordes av experternas perspektiv. Detta underlag togs fram parallellt med demokrati- och delaktighetsarbetet av sju olika expertgrupper och bestod av strategier för fysiska miljöer på Söder:

Furutorpsområdet, Norra entrén, Södergatans södra del, Trafiken, Rent på gator och torg, Södertunneln, samt Gåsebäcksområdet.

Kunskapsunderlag 3: forskarnas konsekvensbeskrivningar

I det tredje kunskapsunderlaget analyserar forskare och sakkunniga konsekvenserna av att genomföra strategigruppernas förslag. Analyserna gjordes från åtta perspektiv på långsiktig hållbar utveckling; folkhälsa, socialt liv, trygghet och säkerhet, tillgänglighet för funktionshindrade, kulturmiljö, miljö, sysselsättning, samt samhälls-ekonomi.

Utställning

Utställning

Resultatet av det breda demokrati- och delaktighetsarbetet, med samtalsgrupper och hushållsenkäter, presenterades tillsammans med strategiförslagen och konsekvensbeskrivningarna på en flera veckor lång utställning i Söderpunkten våren 2002. Utställningen invigdes den 16 mars under namnet "Så kan Söder förändras!" och hölls öppen med både politiker och tjänstemän närvarande. Den besöktes av cirka 2 500 personer som tog del av det presenterade materialet, diskuterade och förde fram sina synpunkter. Materialet från utställningen sammanställdes i en särskild dokumentation.

Så blir konsekvenserna

31 Förändringsobjekt

Den politiska styrgruppen beslutade 2002 om 31 förändringsobjekt som sedan angelägenhetsgraderades och kostnadsberäknades. Beslutet stöddes med konsensus, tvärs över parti- och förvaltningsgränser. En detaljerad beskrivning av förändringsobjekten återfinns i bilagan på sidan 24.

Sedan de 31 förändringsobjekten valdes ut, flyttades arbetet med objektet Södertunneln från Söder i förändring till den särskilda Söderdelegation som bildades i april 2003. Gåsebäcksområdet har tillkommit som ett förändringsobjekt efter det att styrgruppen tog beslut om de 31 objekten.

1. Södertunneln
2. IOGT-huset
3. Sporthallen
4. Simhallbadet
5. Kvarteret Polisen
6. Furutorpsparken
7. Södergatan (Trädgårdsgatan – Nedre Holländaregatan)
8. Konsul Persssons villa – med trädgård
9. Kyrkogården
10. Södergatan (Nedre Holländaregatan – Bryggaregatan)
11. Gustav Adolfs torg – området runt kyrkan
12. Wetterlingsgatan
13. Nedre Nytorpgatan (Södergatan – Hantverkargatan)
14. Furutorpsgatan (GA-skolan – Carl Krooks gata)
15. Gustav Adolfs gata
16. Carl Krooks gata (Furutorpsgatan – Konsul Persssons plats)
17. Carl Krooksgata (Stadsparken – Mäster Palms plats)
18. Stadsparken
19. Trädgårdsgatan
20. Kvarteret Turkiet
21. Sturzen-Beckers park
22. Smedjegatan
23. Nytorpgatan (GA-skolan – Hantverkaregatan)
24. Kvarteret Glasbruket
25. Konsul Persssons plats
26. Ny byggnad för möten
27. Stadsbiblioteket
28. Hantverkaregatan
29. Platsen Gasverksgatan/Wieselgrensgatan
30. Carl Krooks gata (Bryggaregatan – Furutorpsgatan)
31. Kvarteret Norrland

5 Särskilda demokratiprocesser

I ett av informationsbladen från Söder i Förändring till hushållen på Söder (november 2002) fanns följande text: "Innan varje förändring kommer de som bor och arbetar i det aktuella området att få lämna synpunkter." Även om de förtroendevalda fattar de avgörande besluten om den fysiska utformningen, och väger förändringarna mot

andra behov i staden, var det styrgruppens mening att varje förändringsobjekt på Söder ska föregås av en "särskilt anpassad demokratiprocess".

Fram till sommaren 2006 har tre förändringsobjekt varit föremål för sådana processer; Furutorpsparken, Södergatan, Carl Krooks gata och Gustav Adolfs torg.

Furutorpsparken

För att leda och genomföra arbetet med Furutorpsparkens förnyelse bildades en arbetsgrupp med namnet Furutorpsgruppen. Gruppen utgick från kunskapsunderlagen Så tycker Söder om Söder, strategiförslaget för Furutorpsområdet samt konsekvensbeskrivningarna. Med utgångspunkt från dessa material presenterades de grundläggande principer som skulle vägleda omvandlingen av

parken; arealen gröna områden utökas genom att Furutorpsparken och Sturzenbeckers park kopplas samman i ett grönt stråk, parken utvecklas till ett vardagsrum för alla, parken skall vara trafiksäker samt att förnyelsearbetet skall genomföras i en demokratisk process. Syftet var att skapa en park som är de boendes park men som även besökare känner ansvar för.

Furutorpsparken

Förändringsarbetet startar

Som startpunkt för förnyelsearbetet anordnades en parkfest som lockade 1 500 personer. En arbetsbod placerades i parken som innehöll utställningar om parkens historia och idéer kring hur den skulle kunna förändras. Synpunkter samlades in på kartbilder där besökarna kunde rita in sina förslag. Det gick även att ta med sig kartbilder hem, för att senare skicka in förslag. Det kom in sammanlagt 1 000 synpunkter, varav cirka 300 från vuxna och 700 från barn och ungdomar.

Synpunkterna sammanställdes till ett slutligt förslag

som presenterades för allmänheten och sändes till boende och till personer som drev verksamhet runt parken. De kunde portofritt sända tillbaka synpunkter. Samtidigt granskades förslaget av sakkunniga som gjorde konsekvensbeskrivningar ur skilda perspektiv på hållbar utveckling.

Med dessa kunskapsunderlag fattade styrgruppen beslut om utformningen. Ombyggnaden av parken startade vintern 2003 och invigningen av den färdigställda parken hölls i maj 2004.

Furutorpsparken från förr

Furutorpsparken 2005

Södergatan och Carl Krooks gata

Processen för ombyggnaden av Södergatan och Carl Krooks gata tog sin utgångspunkt, på samma sätt som förnyelsen av Furutorpsparken, i de tre grundläggande kunskapsunderlagen. Fokus för processen var Södergatas utformning mellan Trädgårdsgatan och Bryggargatan samt Carl Krooks gata mellan Gasverksgatan och Furutorpsgatan men det gjordes också "utblickar" mot andra gator och förändringsobjekt för att skapa helhetsperspektiv. Gatornas utformning skulle harmoniera med dess omgivningar.

Inledningsvis informerades allmänheten om den planerade förändringsprocessen och det bildades en projektgrupp med representanter för tekniska förvaltningen och stadsbyggnadskontoret. Denna grupp presenterade ett förslag till ombyggnad för tio referensgrupper med personer som bodde eller drev verksamhet på Södergatan, Carl Krooks gata och mellanliggande gator. Frågor som diskuterades var busstrafiken och övrig nyttotrafik, cykeltrafiken, oskyddade trafikanter, parkeringar och gods hantering, gaturummets ytbeläggning och möblering samt grönskan och belysningen.

Förslaget och referensgruppernas synpunkter skickades till hushållen i närområdet och presenterades på en utställning i november 2003. Samtidigt arrangerades

Carl Krooks gata 2006

seminarier, informationsmöten, presskonferenser och debatter. Ett femtiotal personer lämnade skriftliga synpunkter på det framarbetade förslaget. Därefter gjordes konsekvensbeskrivningar för långsiktigt hållbar utveckling från tre perspektiv: hälsa, trygghet och säkerhet samt tillgänglighet för funktionshindrade. Mot denna bakgrund omarbetade projektgruppen sitt förslag till ett slutgiltigt som sedan låg till grund för politiskt ställningstagande.

Södergatan från förr

och samma vinkel 2006

Gustav Adolfs torg

Den särskilda demokratiprocessen för förnyelsen av Gustav Adolfs torg liknade den som genomfördes för Furutorpsparken och Södergatan/Carl Krooks gata. Med utgångspunkt från de grundläggande kunskapsunderlagen togs två förslag fram som huvudsakligen skiljde sig åt avseende torghandelns placering.

Det anordnades utställningar av förslagen i stadsbiblioteket, i Gustav Adolfs kyrka samt på Söder i Förändringskontor på Södergatan. Synpunkter kunde lämnas vid utställningarna men också skickas in via den broschyr som sändes ut till alla hushåll på Söder.

Allmänna informationsmöten hölls och samtal fördes med torghandlare och personer som drev verksamhet runt torget. 550 personer lämnade synpunkter på förslagen varav nästan sextio procent önskade att torghandeln förlades på en särskild basargata söder om kyrkan.

Mot bakgrund av synpunkterna togs ett nytt förslag fram som även detta presenterades för allmänheten och möjlighet gavs till att ge kommentarer. Därefter beskrev konsekvenserna ur olika perspektiv på hållbar utveckling och ett slutligt förslag lämnades till tekniska nämnden för ställningstagande.

GA-torg från förr

GA-torg 2005

6 Delprojekt inom Söder i Förändring

Utöver huvuduppgiften att ta fram ett kunskapsunderlag inför politiska beslut om fysiska förändringar på Söder, har det pågått fem delprojekt inom ramen för Söder i Förändring. Avsikten var att delprojekten skulle gestalta de perspektiv för hållbar utveckling som Söder i Förändring valt att arbeta med.

Ett Grönare Söder

Ett Grönare Söder genomfördes tillsammans med boende och fastighetsägare för att göra några av Söders slitna innergårdar mer grönskande, kretsloppsanpassade, trivsamma och trygga. Initiativet togs hösten 2002 genom ett samarbete mellan Söder i Förändring, ABF, Vuxenskolan, Agenda 21, Tekniska förvaltningen och Hyresgästföreningen. Förutom att förbättra kvaliteten på gårdarna har projektet också haft kunskapsbyggande, miljömässiga och sociala ambitioner.

Gårdsförnyelse

Kvinnor, språk och sysselsättning

Genom delprojektet Kvinnor, språk och sysselsättning har ett 80-tal invandrade kvinnor fått genomgå särskilt anordnad språkutbildning och arbetsplatspraktik med målet att få jobb. Delprojektet, som var ett Equalprojekt, pågick 2003-2004 i samarbete mellan Söder i Förändring, arbetsförmedlingen, länsstyrelsen och utvecklingsnämnden.

Kultur på Söder

I delprojektet Kultur på Söder gjordes en inventering av kulturarbetare i stadsdelen samt kulturverksamheter och lokaler som var passande för sådan verksamhet. Därefter

Konst- och kulturföreningen Art Wings

startades ett samarbete mellan kulturarbetarnätverk på Söder, kulturförvaltningen och Dunkers kulturhus. Efterhand ombildades nätverket till konst- och kulturföreningen Art Wings som idag har cirka 150 medlemmar av såväl svensk som utländsk härkomst. Föreningen bedriver bland annat teaterprojekt för ungdomar, konstutställningar och har som mål att ytterligare utvidga kulturverksamheten på Söder i samarbete med Helsingborgs stad.

Ett Tryggare Söder

Delprojektet Ett Tryggare Söder handlade om brottsförebyggande verksamhet. En arbetsgrupp med företrädare för Söder i Förändring, brottsförebyggande rådet, tekniska förvaltningen, integrationsteamet, polisen, GA-fritidsgård, och stadsbyggnadskontoret sammanställde en checklista som ett hjälpmedel för att konsekvensbeskriva förslag till fysiska förändringar. Checklistan blev senare ett underlag till skriften Trygg och säker – utformning av Den goda staden(2003).

Ett Sundare Söder

Ett sundare Söder behandlade perspektivet folkhälsa. Det blev ett inventeringsarbete som utfördes i samarbete med projektet Sund stad, stiftelsen Folkhälsan, högskolan i Kristianstad och samhällsmedicinska institutionen i Lund.

Övrigt

Vid sidan av delprojekten pågick flera andra aktiviteter inom Söder i Förändring som exempelvis medverkan i Landborgs promenadens förlängning söderut och genomförandet av Stadens dag den 25 maj 2002.

7 Läget fem år efter starten

Den som idag rör sig på Söder och dess omgivningar kan inte undgå att förnyelsen av Söder blir alltmer påtaglig. Satsningarna från stadens sida följs upp av åtgärder från

fastighetsägare och handlare och tillsammans bidrar de till att sakta men säkert vända spiralen till en uppåtgående.

Dessa objekt är klara (sommaren 2006):

2 IOGT-huset, 3 Sporthallen, 4 Simhallsbadet, 6 Furutorpsparken, 7 och 10 Södergatan, 8 Konsul Persons villa med trädgård, 16 Carl Krooks gata

Dessa objekt är på gång:

1 Södertunneln, 5 Kvarteret Polisen, 9 Gamla kyrkogården, 11 Gustav Adolfs torg/området kring kyrkan, 12 Wetterlingsgatan, 13 Nedre Nytorpgatan, 17 Carl Krooks gata, 18 Stadsparken, 20 Kvarteret Turkiet, 25 Konsul Persons plats, 27 Stadsbiblioteket, 30 Carl Krooks gata, 31 kvarteret Norrland

Följande objekt återstår:

14 Furutorpsgatan, 15 Gustav Adolfs gata, 19 Trädgårdsgatan, 21 Sturzen-Beckers park, 22 Smedjegatan, 23 Nytorpgatan, 24 Kvarteret Glasbruket, 28 Hantverkaregatan, 29 Platsen Gasverksgatan/Wieselgrensgatan

Utvärdering

Söder i Förändring har utvärderas på två olika sätt; dels mer folkligt och journalistiskt genom författaren Arne Järtelius, dels vetenskapligt genom Region Skånes socialmedicinska enhet.

Arne Järtelius har genom intervjuer tagit reda på hur söderbor, politiker och tjänstemän uppfattat processen Söder i Förändring. Hans arbete finns dokumenterat i tre skrifter; Södersnack (2002), Mer Södersnack (2003) och Snacket går vidare (2004).

Forskningsprojektet på Söder syftar till att ta reda på om de fysiska förändringarna påverkat de boendes hälsa. Det utförs av Region Skånes socialmedicinska enhet under projektnamnet *Socialt kapital och hälsans ojämlikhet i ett befolkningsperspektiv*. Det första steget var en intervjuundersökning där 600 söderbor lämnade information om sin upplevda hälsa. Resultatet redovisades vid ett informationsmöte som hölls i GA-kyrkan den 7 februari 2006. För att få veta hur demokrati- och delaktighetsarbetet och de fysiska förändringarna på Söder påverkar medborgarnas hälsa kommer, i ett andra steg, ytterligare en undersökning att genomföras.

Avslutning

Stadsdelen Söder i Helsingborg utvecklades i en negativ riktning. Genom initiativet Söder i Förändring tog staden krafttag för att motverka en fortsatt negativ utveckling och förhindra en nedåtgående spiral. Söder i förändring är unikt med det omfattande demokrati- och delaktighetsarbete som föregick beslutet om fysiska förändringar. Söder i Förändring är också ett pilotprojekt när det gäller konsekvensbeskrivningar. Det var banbrytande för Helsingborg men uppmärksammades även på andra håll i landet.

De viktigaste framgångsfaktorerna för Söder i Förändring har varit

- politisk enighet kring viljan att förnya Söder
- Kommunstyrelsen som projektägare
- stark tvärssektoriell styrgrupp med politiker och ledningsgrupp med tjänstemän
- stort engagemang från stadens tjänstemän
- satsningen på information och marknadsföring

Källförteckning

Hela Söder: Ett handlingsprogram för Södercity. Helsingborgs stad och Helsingborgs Hjärta, 1998.

Projektbeskrivning, organisation och budget för Projekt Söder. Kommunstyrelsen 2000-02-09 och kommunfullmäktige 2001-03-28

Strategidokument – Söder i Förändring, 2001-01-17.

Söder i Förändring: En handlingsinriktad strategi, (Söder i Förändring och Helsingborgs stad 2001).

Söder i siffror. En statistisk sammanställning (Söder i Förändring, 2001 resp. 2002).

Projektbeskrivning 2002-09-10, (Söder i förändring, 2002).

Så tycker Söder om Söder. (Söder i Förändring, 2002).

Strategi för Furutorpsområdet. (Furutorpsgruppen, 2002).

Norra Entrén till Söder i Helsingborg: Strategi för fysisk utformning. (Norra Entré gruppen, 2001).

Södergatans södra del: Analys och idéförslag. (Arbetsgruppen för Södergatans södra del, 2002).

Förstudie om Södertunneln: Ett arbetsmaterial och förslagshandling, Stadsbyggnadskontoret, (Söder i Förändring & Vägverket Konsult, 2002).

Förslag till trafikstrategi för Söder i Helsingborg. (Söder i Förändring, 2001).

Gåsebäck – strategi och vision för förnyelse. (Arbetsgruppen för Gåsebäck 2003).

Så blir konsekvenserna. (Söder i förändring, 2002).

Välkomna på en vandring genom Söder: En dokumentation av utställningen "Så kan Söder förändras" (Söder i förändring, 2002).

Informationsblad från Söder i Förändring till hushållen på Söder 2002-2003.

Furutorpsparkens förnyelse: En anpassad demokratiprocess, (Söder i Förändring, 2003).

Södergatans förnyelse: En anpassad demokratiprocess, (Söder i Förändring, 2004).

Förnyelsen av Gustav Adolfs torg: En anpassad demokratiprocess. (Söder i Förändring, 2004).

Planer på gång, nr 10 Stadsbyggnadskontoret, 2005/2006.

Ett Grönare Söder. Slutrapport juni 2006, (Söder i Förändring, 2006)

Järtelius, Arne. Södersnack - en uppföljning av processen bakom Söder i Förändring, (Söder i Förändring, 2002).

Järtelius, Arne. Mer södersnack - fortsatt uppföljning av processen kring Söder i Förändring, (Söder i Förändring, 2003).

Järtelius, Arne. Snacket går vidare - en uppföljning av processen bakom Söder i Förändring, (Söder i Förändring, 2004).

 SÖDER
I FÖRÄNDRING

Bilaga

Denna bilaga innehåller de förändringsobjekt på Söder som angelägenhetsgraderades av styrgruppen för Söder i Förändring 2002-04-09. Stjärnmarkeringarna speglar graden av medborgaropinion

1 Södertunneln****

Järnvägen mellan Knutpunkten och Gåseback grävs ner i tunnel. Södertunneln är en grundläggande förutsättning för Söder Citys, Campus, Södra hamnens och Gåseback's utveckling.

2 IOGT-huset****

IOGT-huset byggs om till i första hand publika lokaler (exempelvis kulturcentrum). Kommunstyrelsens förvaltning utreder ombyggnad. Kärnfastigheter har uppdrag att projektera.

3 Sporthallen*

En sporthall byggs och placeras i anslutning till GA-skolan (Kommunfullmäktige har anvisat medel. Skol- och fritidsnämnden har utarbetat ett program och uppdragit åt Kärnfastigheter att projektera. Alternativa arkitektritningar har tagits fram)

4 Simhallen**

Simhallen byggs om till kombinationen motionsbad/äventyrsbad. Tekniska nämnden har medel för renovering av befintlig bassäng. Akut läge, renovering omgående nödvändig. Skol- och fritidsnämnden har tagit fram en arkitektritning på ombyggnad till kombination motionsbad/äventyrsbad.

5 Kvarteret Polisen*

Förnyelseområde (privat fastighetsägare)

6 Furutorpsparken****

Total ombyggnad. Viktigt att öppna upp mot GA församlingshem och göra parken tillgänglig och använd. Ny entré till parken och förbättringar av gångbanor och cykelvägar kring parken. Vegetation i parken gallras. Ombyggnad av Furutorpsgatan och Gustav Adolfs gata bör göras i nära anslutning.

7 Södergatan (från Trädgårdsgatan till Nedre Holländaregatan)*****

Ombyggnaden innebär att gatans bredd minskas, att separata cykelbanor anläggs på båda sidor av gatan och att långsgående parkeringsplatser anordnas på vissa delsträckor. Körbanan såväl som cykelbanorna förutsätts ha en beläggning av asfalt. Gångbanorna beläggs med betongplattor och betonghållar med inslag av smågatsten. Särskilda anordningar för kommunikationen mellan Stadsparken och Konsul Perssons villa. Korsningen vid Trädgårdsgatan byggs om. Befintliga träd bibehålls och kompletteras med nya.

Ny gatubelysning placeras utmed gatan utom utmed befintlig bussgata där de nuvarande stolparna bibehålls.

8 Konsul Perssons villa med trädgård**

Ombyggnad till kårhus. Miljön framför huset återställs efter historiska förebilder. Parken rustas upp och öppnas upp som mötesplats.

9 Kyrkogården*

Tillgängligheten till nedre kyrkogården ökar genom att militära hinder avlägsnas och nya entréer skapas. Nya gångvägar med sittplatser tas fram och kulturhistoriska attraktioner tydliggörs. Det befintliga staketet längs Södergatan flyttas upp på Landborgen för att inhägna Donationskyrkogården. Förändringarna ska göras med respekt för gravarna.

10 Södergatan (från Nedre Holländaregatan till Bryggaregatan)*****

Ombyggnaden innebär att gatans bredd minskas och separata cykelbanor anläggs på båda sidor av gatan. Cykelbanorna kopplas till tunneln söderut. Varuleveranser och färdtjänst hänvisas till särskilda tider, fickor och tvärgator. Hållplatser omorganiseras och långsgående parkeringsplatser anordnas på sträckan Furutorpsgatan – Bryggaregatan där körbanan såväl som cykelbanorna förutsätts ha en beläggning av asfalt. Sträckan mellan Nedre Holländaregatan och Furutorpsgatan får en beläggning av betongsten. Gångbanorna beläggs med betongplattor och betonghållar med inslag av smågatsten. Särskilda anordningar för kommunikationen med Gustav Adolfs torg, Wetterlingsgatan och Nytorpsgatan. Befintliga träd bibehålls och kompletteras med nya. Ny gatubelysning placeras på sträckan Furutorpsgatan – Bryggaregatan utmed befintlig bussgata behålls nuvarande stolpar.

11 Gustav Adolfs torg – området runt kyrkan*****

GA-torg och området runt kyrkan omdanas till en samlande plats med en öppnare simhall och en ny placering av torghandeln. Torget får en mycket högklassig ytbeläggning bestående av klinkers, smågatsten och granithållar. En ny toalett placeras på torget och "Fiskafänget" flyttas till en ny central plats på torget. Även området runt kyrkan liksom området söder och väster om badhuset får en högklassig beläggning med inslag av planteringar. De gamla sjuka träden tas ner och ersätts av nya. Plantering av blommor och buskar. Nya belysningsstolpar ersätter de befintliga. I den bedömda kostnaden finns inte kostnaden för ev. ny byggnad i anslutning till

badhuset. Anläggning av en vinterträdgård med exempelvis café-verksamhet i anslutning till simhallen ingår inte i den bedömda kostnaden och inte heller ytbeläggning på den yta där en ny byggnad kan komma att placeras. En eventuell byggnad på denna plats kräver ny detaljplan.

12 Wetterlingsgatan**

Gatan byggs om till promenadgata med platsbildning mot Södergatan. Plantering av blommor och träd, ny stenläggning och ny belysning. Den östra delen mot Södergatan prioriteras. Så många P-platser som möjligt bevaras. I objektet ingår ny beläggning av betongsten och klinkers på gångbanorna och beläggning av smågasten på körbanan. En utvidgning görs av torgbildningen i anslutning till Södergatan vilken förses med en högklassig beläggning, nya bänkar och vattenkonst. Nya träd och ny gatubelysning placeras utmed gatan.

13 Nedre Nytorgsgatan (från Södergatan till Hantverkargatan)**

Den öst-västliga axeln genom kyrkan förstärks på östsidan genom en platsbildning vid Södergatan. Förändringen innebär att ett mindre torg anläggs i anslutning till Södergatan. Ytan beläggs med betongsten och betonghällar och en mur anläggs mellan Södergatan och Nedre Nytorgsgatan där även sittplatser anordnas. Ytskiktet på gatan på sträckan mellan Södergatan och Hantverkargatan byts dessutom ut mot betongsten. Ny gatubelysning placeras utmed gatan.

14 Furutorpsgatan (från GA-skolan till Carl Krooks gata)****

Avsnittet GA-skola – Södergatan prioriteras och särskilt hastighetsdämpande och andra trafiksäkerhetsåtgärder vidtas på sträckan GA-skolan – Håkan Lundbergs gata. Allmänna förbättringar för oskyddade trafikanter. Gatan smalnas av och separerade enkelriktade cykelbanor anläggs. I anslutning till Gustav Adolfs församlingshem beläggs körbanan med ett högkvalitativt material för att förtydliga platsen och sänka hastigheten för de passerande fordonen. Gångbanorna beläggs generellt med betongplattor. I anslutning till församlingshemmet beläggs de med granithällar för att ansluta till åtgärderna i parken. Ny gatubelysning ersätter den befintliga. Dessutom utbyts de nuvarande trafiksignalerna i korsningen med Gustav Adolfs gatan till signaler av den nya standarden.

15 Gustav Adolfs gata*

Ombyggnaden innebär att en cykelbana anläggs på östra sidan av gatan på sträckan mellan Nytorgsgatan och Furutorpsgatan. På sträckan mellan Furutorpsgatan och Sturzen Beckers gata byggs separata cykelbanor på vissa delar av körbanan och gångbanorna förnyas.

16 Carl Krooks gata (från Furutorpsgatan till Konsul Perssons plats)***

Körbanan får en helt ny överbyggnad och ny beläggning av asfalt. Viss kantstensparkering tas bort. Gångbanorna beläggs med betongsten och breddas dessutom på vissa sträckor. Beläggning av gaturummet i GA-torgs förlängning görs högklassig för att harmonisera med själva torget. Dessutom planteras nya träd utmed gatan och den befintliga gatubelysningen utbytes mot ny. Cykelparkeringar iordningsställs.

17 Carl Krooks gata (från Stadsparken till Mäster Palms plats), Bollbrogatan, Kaliforniegatan och Thure Röings gata***

Åtgärder för att förbättra trafiken, öka folklivet samt förbättra förbindelserna mellan Södergatan, Stadsparken, Mäster Palms plats och Konsul Perssons plats. Ny beläggning i gaturummet med ny överbyggnad samt en ytbeläggning bestående av ca 25 % naturmaterial och 75 % betongsten. Dessutom ingår ett antal nya träd och ny gatubelysning.

18 Stadsparken**

Parkens trädbestånd, främst almarna, gallras för att ge bättre sikt. Parken ges en "öppnare attityd" mot angränsande gator bland annat genom att entréer till parken byggs om. Fotgängare prioriteras. Sambandet mellan parken och biblioteket förstärks. Tryggheten och tillgängligheten förstärks genom översyn av gångstråk och kompletterande belysning.

19 Trädgårdsgatan***

Förändringarna innebär att gatan smalnas av och den norra gångbanan breddas upp. Nya träd planteras utmed gatan och den befintliga gatubelysningen byts ut mot ny. Trafiksignalerna vid Järnvägsgatan respektive Södergatan byts ut mot den nya standarden. Förbättringar för oskyddade trafikanter med separata cykelbanor på båda sidor av körbanan. Gångbanan på norra sidan breddas. Övergångsstället vid Bruksgatan förstärks med högklassiga beläggningmaterial. Parkering utefter gatan omorganiseras.

20 Kvarteret Turkiet**

Ett grönt stråk anläggs genom kvarteret Turkiet för att sammanbinda Furutorpsparken med Sturzen-Beckers park. Bryggaregatan byggs om. Ett alternativ är att nya bostadshus byggs där Margareta-skolan ligger idag. Ett annat att Margareta-skolan bevaras som hus i park för olika verksamheter. Båda alternativen kräver ny detaljplan.

21 Sturzen-Beckers park*

Parken rustas upp och ett eventuellt bullerskydd mot Malmöleden uppförs. Ombyggnaden av Sturzen-Beckers gata.

22 Smedjegatan*

Förändringen innebär åtgärder för att möjliggöra dubbelriktad cykeltrafik på den enkelriktade gatan.

23 Nytorgsgatan (från GA-skolan till Hantverkaregatan)*

Gröna åtgärder i form av gallring, avverkning av sjuka träd (almar) och utvecklingen av grönytor.

24 Kvarteret Glasbruket*

Förnyelseområde. Kvarteret bör få kompletterande bebyggelse där parkeringsplatserna i anslutning till OJ ersätts med underjordisk parkering.

25 Konsul Perssons plats**

Den befintliga parkeringsplatsen ersätts med en strategisk målpunkt som förstärker sambandet mellan norr, söder och Campus. Platsen utformas som en vacker "piazza" med plantering av träd och blommor, anläggning av damm och vattenspel samt utveckling av exempelvis caféverksamhet. Under torgytan byggs ett underjordiskt P-hus. Som alternativ bebyggs den västra halvan av platsen med nya byggnader för verksamheter och bostäder. Den östra halvan utformas som torg med en mindre, lägre byggnad på den nya torgytan. Ett parkeringshus byggs under torgytan. I båda alternativen ska Gasverksgatans utformning harmonisera med Carl Krooks gata (punkt 16 och 17). Förslagen kräver ny detaljplan.

26 Ny byggnad för möten***

En byggnad med lokaler för fest och möten anläggs i trädgården till Konsul Perssons villa. Kanske ett nytt Ungdomens hus. Ny detaljplan krävs.

27 Stadsbiblioteket*

Ombyggnad av biblioteket med nya entréer i väster och sydost. Ny detaljplan krävs.

28 Hantverkaregatan*

Upprustning av och trädplantering längs delar av Hantverkaregatan.

29 Platsen Gasverksgatan/Wieselgrensgatan*

Platsen rustas upp med möjligheter för exempelvis uteservering. Förslaget innebär att den befintliga planteringsytan byts ut mot smågatsten och nya träd samt att sittplatser anordnas.

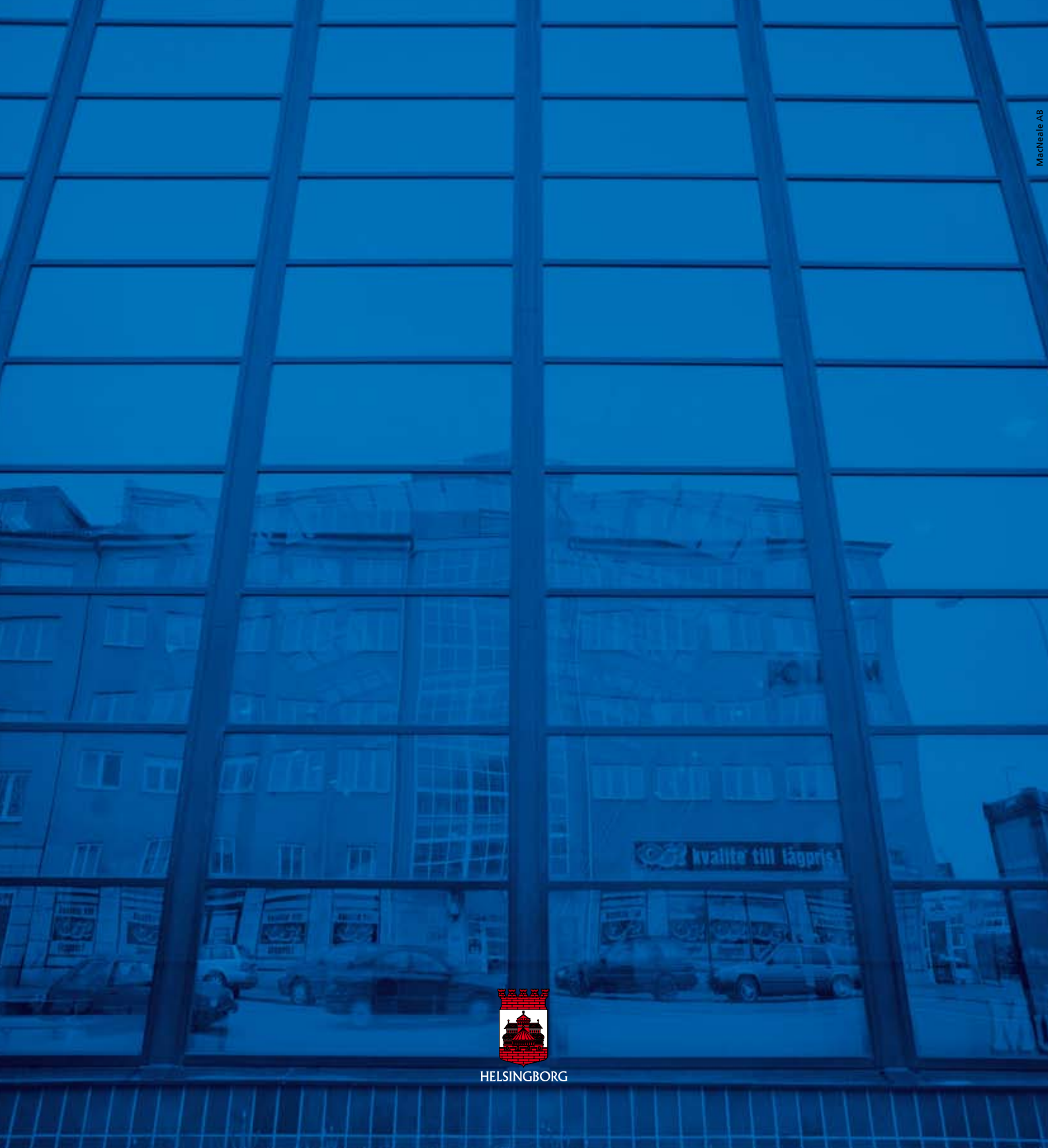
30 Carl Krooks gata (från Bryggaregatan till Furutorpsgatan)*

Gaturummet rustas upp med ny asfalt på gatan och nyplantering av träd samt ny gatubelysning. Dessutom breddas gångbanan och buskage gallras för att göra gaturummet mer överskådligt.

31 Kvarteret Norrland

Förnyelseområde (privat fastighetsägare).

HELSINGBORG